

Leren kiezen: Van ervaring naar zelfsturing

Peter den Boer

Lector keuzeprocessen ROC West Brabant
Onderzoeksbureau Onderzoekend Leren

Opzet verhaal

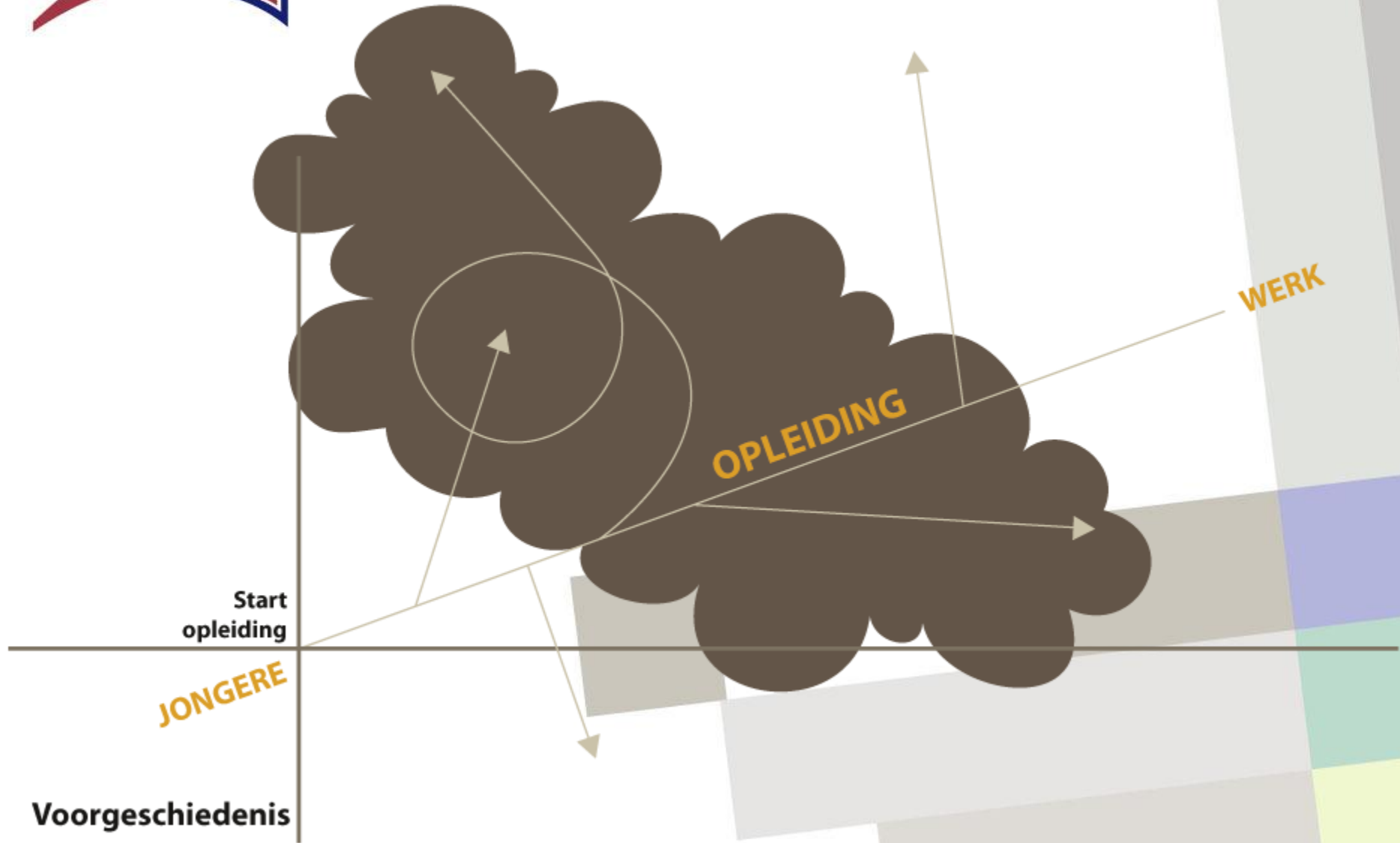
- Probleem en hoe komt dat?
- Welke oplossingen en wat weten we daarvan?
- Wat kan onderwijs daarmee?
- Uitwerken op onderdelen:
 - Ervaring
 - Verwerking
 - Zelfsturing

Wat gaat er mis?

- Problemen met kiezen sector e/o (vervolg)opleiding:
 - Veelvuldig wisselen van opleiding
 - Voortijdig schoolverlaten in vmbo, tussen vmbo en mbo en in mbo
- Motivatieproblemen

Context

- Keuzevrijheid \leftrightarrow Binding met arbeid
- Arbeid is onzichtbaar
- Geen referentiekader
- Parallele werelden
- Veranderende samenleving – halfwaardetijd
kennis – Veranderlijke beroepen



LOB

- Informatie
 - Kiezen is mix van ratio/kennis en emotie/intuïtie
 - De mythe van de volledige geïnformeerdeheid
 - Van eenmalige keuze naar (leven lang) proces
- Hersenontwikkeling:
 - Keuzes uitstellen tot ze ‘eraan toe zijn’?
 - Geen programma op computer
 - Oefening baart kunst
- Kennis blijft belangrijk – de vraag is vooral welke kennis

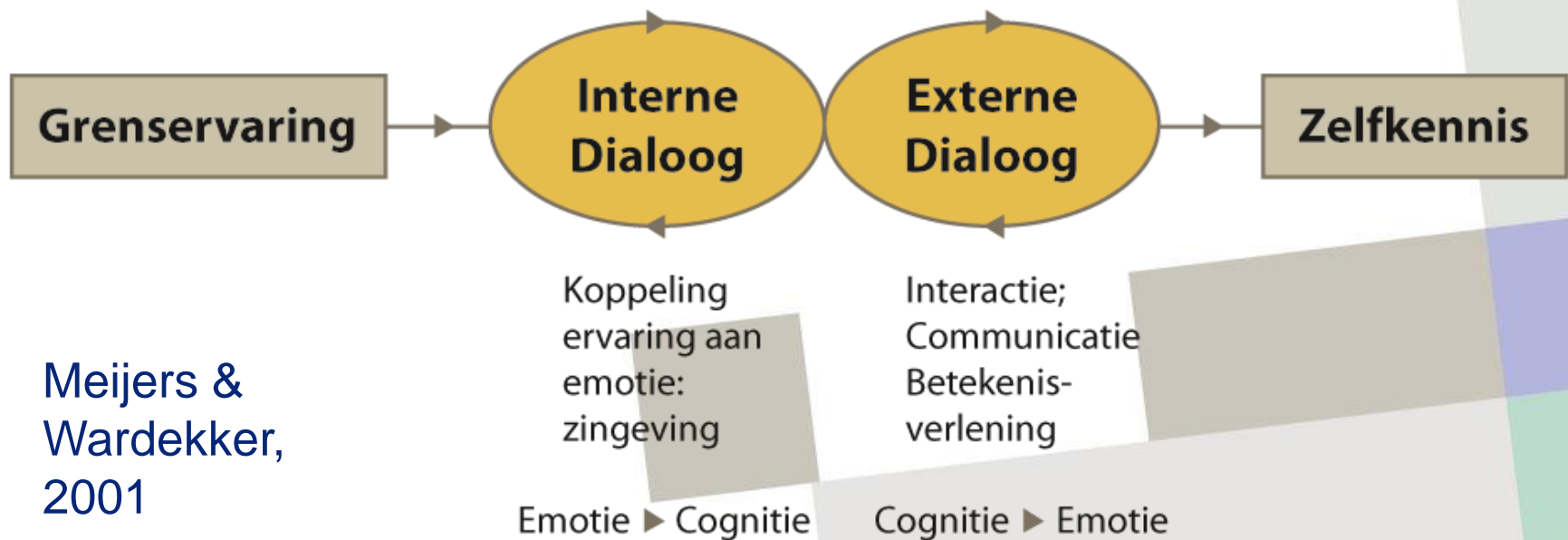
Welke kennis ?

Loopbaan:

- Ankers
- Patronen
- Competenties

Kennis van *zichzelf* in relatie tot arbeid =
Arbeidsidentiteit

Hoe komen we aan die kennis? Theorie

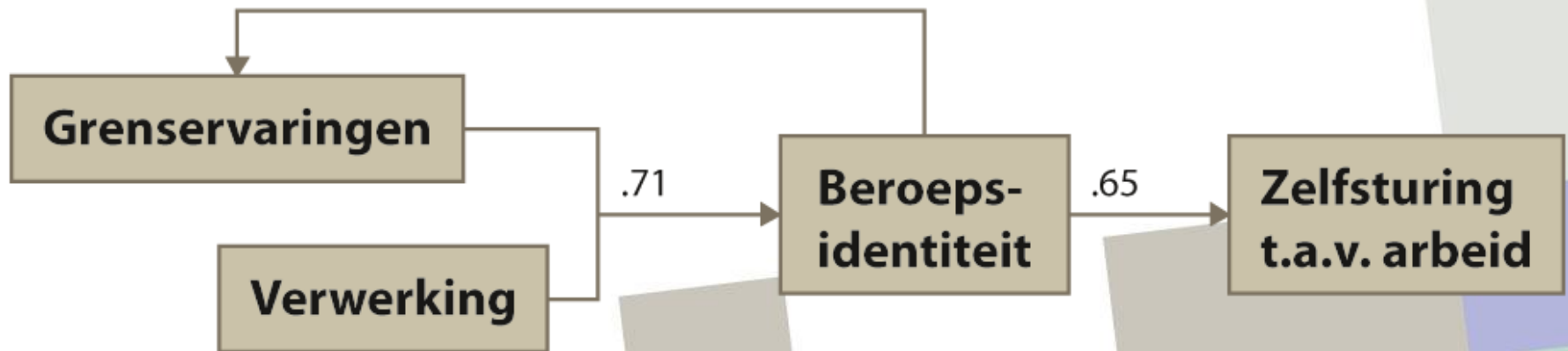


Meijers &
Wardekker,
2001

Praktijk voorbeelden

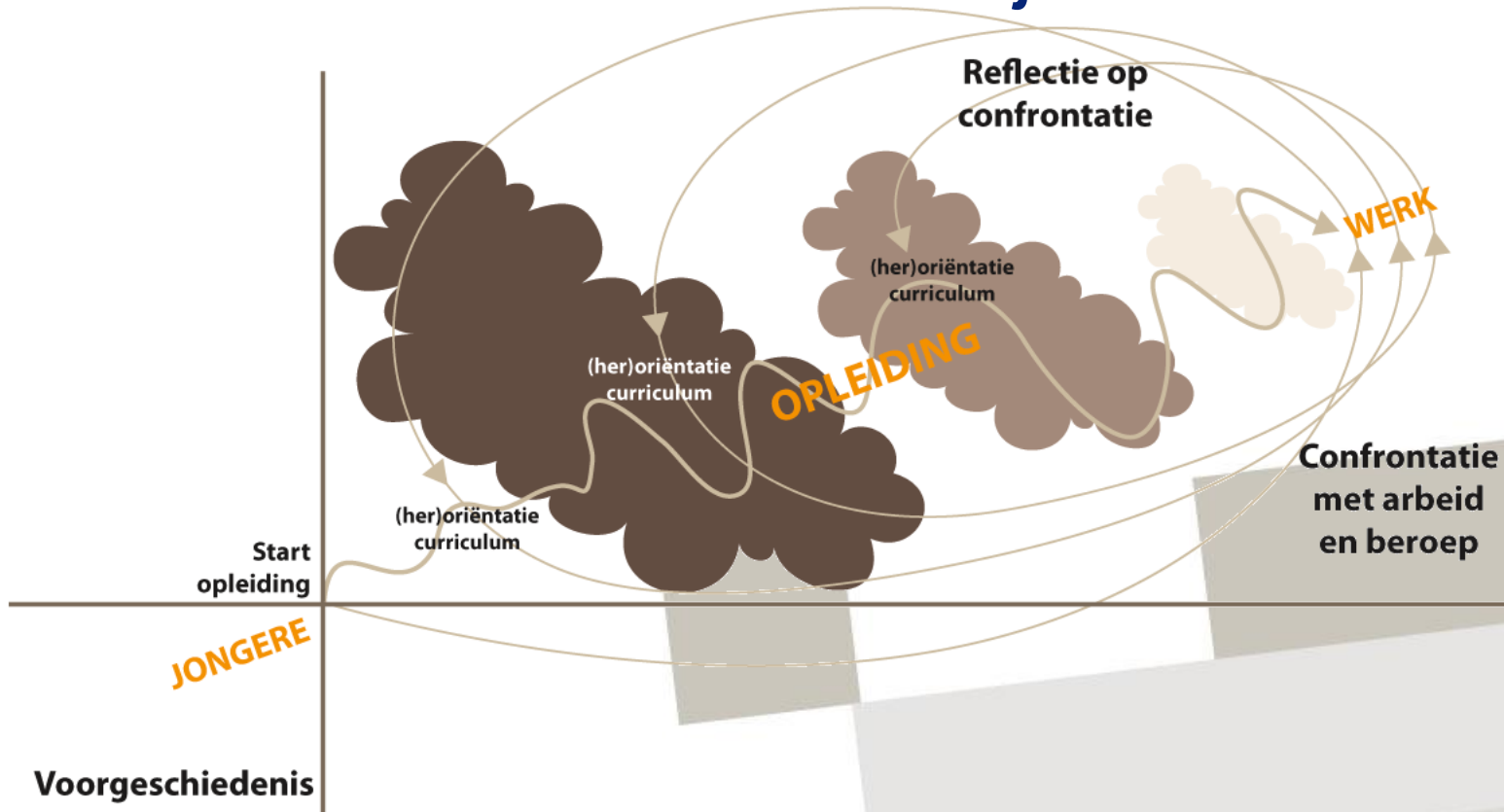
- Van bloemist tot kunstenaar
- Bejaardenverzorgster ondanks zichzelf
- Naar het hbo om niet te hoeven kiezen

Empirie (N=15)



Den Boer, Jager & Smulders, 2003

Wat kan/moet onderwijs hiermee?

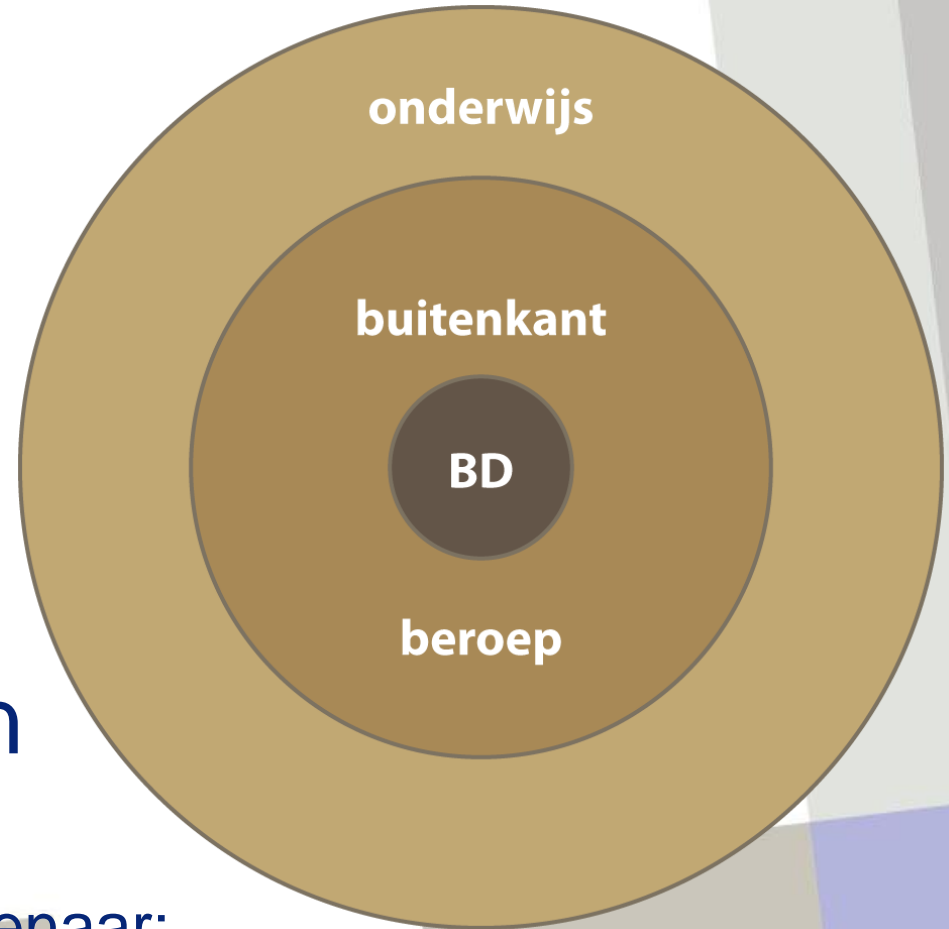


(Grens)ervaring

Zoeken naar de diepste drijfveren

In keuzeprocessen
vraag aan beroepsbeoefenaar:

- **Wat in je werk zorgt ervoor dat je het blijft doen en niet naar een andere baan gaat zoeken (of juist wel)**
- **Waarom kom je voor dit werk 's ochtend je bed uit?**
- **Waar wil je moeite/je best voor doen?**



Vormen en vragen - VMBO

Voorbeelden project keuzeprocessen WB:

- beroepencarrousel
- beroepsoriënterende stages

–Vorm niet zo belangrijk, vragen des te meer:

- wat maakt dit werk de moeite waard om het te doen (blijven doen, bed voor uit te komen je best voor doen)?
- zou het wat voor mij zijn?

Verwerking - Reflectie

- Veel reflectie is 'Pervers':
'hoeveel reflecties moet jij nog?'
- Wat is reflectie?
- Hoe gaat het in zijn werk?
- Wat is effectief begeleidersgedrag?

Wat is reflectie?

Reflectie is terugkijken op je eigen handelen met de bedoeling daar iets van te leren.



Waar hebben we het over als we het over reflectie hebben?

- Inhoud van de reflectie:
loopbaancompetenties Marinka Kuijpers
- Aard van de reflectie: vormen van reflectie
+ eisen aan vorm gesprek – Hattie &
Timperley

Soorten reflectie (Hattie & Timperley, 2007)

- **Taakreflectie**
 - Wat ging er goed, wat niet?
 - Gericht op voortgang naar diploma, examen, vakmanschap
 - Oordeel begeleider belangrijk!
- **Persoonsreflectie**
 - Wat is voor jou als persoon belangrijk?
 - Wat voelt goed? Wat past bij je?
 - Zit je hier goed? Wat bevalt er wel en wat niet? Wat zorgt daarvoor?

Persoonsreflectie 2

- Het gaat over een *betekenisvolle ervaring* = ervaring waar emotie mee gepaard gaat
- Leidt tot *inzicht* = bewuste kennis van zelf: motieven, drijfveren, identiteit, betrokkenheid
- Leidt tot *actie* = vervolgstap in loopbaanleren of in beroepsopleiding

Op zoek naar de diepste drijfveren



Wat doe je?

Wat kun je?

Wat heb je in je?

Wat 'vind' je?

Wie ben je?

Welke betekenis heeft het voor je?

Hoe moet het dan wel?

Gesprekstechniek

- Open vragen: wat, wanneer, hoe, wie
- Voorzichtig met Waarom?
- Geen:
 - Gesloten vragen
 - Suggestieve vragen (vissen)

Wat helpt?

Doorvragen, Samenvatten, Spiegelen;

ALTIJD: Klopt dat?

Onderzoek (Den Boer & Stukker, 2012)

Welk docentgedrag nodigt de student uit tot het expliciteren van inzichten over zichzelf, de betekenis daarvan voor hun oriëntatie op hun loopbaan en het ondernemen van daarbij passende actie om daar meer of beter inzicht in te krijgen of keuzes op te baseren?

Effectieve patronen

(Docent: Open vraag naar Emotie (Hoe was het? Hoe was dat voor jou?))

Student: Betekenisrijke ervaring

Docent: doet iets waardoor

Student: komt tot Inzicht

Docent:  Oorzaak-Gevolg-Vraag – OGV

En/of: DoorVragen tot Inzicht – DV tot I

Voorbeelden OGV

D: Wat maakt voor jou contact met mensen zo belangrijk?

L: Ik kan goed met mensen praten, dat is iets wat ik al best wel goed kan (inzicht competenties)

D: Waar ik nou zo benieuwd naar ben, wat maakt nou dat jij zo graag mensen wilt helpen?

L: Ik zou het echt niet weten, ik heb dat eigenlijk al mijn hele leven dat ik gewoon mensen help... (inzicht identiteit)

D: Want wat maakt dat zo speciaal mensen helpen, want er zijn mensen die vinden er niks aan, wat maakt dat voor jou zo speciaal?

L: Euhm...ja... je hebt ook als je met mensen praat, dan heb je meer contact met iemand. Je praat over dingen en daar kun je zelf ook van leren (inzicht betrokkenheid)

Voorbeelden DV tot I

D: Ja ja wat maakt contact met mensen zo belangrijk voor jou?

L: Dat je toch veel met mensen praat dat je dan.. ja.. ik weet niet hoe ik het moet uitleggen, maar gewoon dat je dan .. ja met mensen praat is gewoon veel leuker

D: Ja.... je hebt daarstraks gezegd: de zorg is niets voor mij maar als je mensen helpt en ...

L: Ja maar dan help je diegene in de economische richting en ik ben niet iemand bijvoorbeeld die echt wil verzorgen

Gemiste kansen

Student: Betekenisrijke ervaring

Docent: ??

Gevolg bij student: geen Inzicht

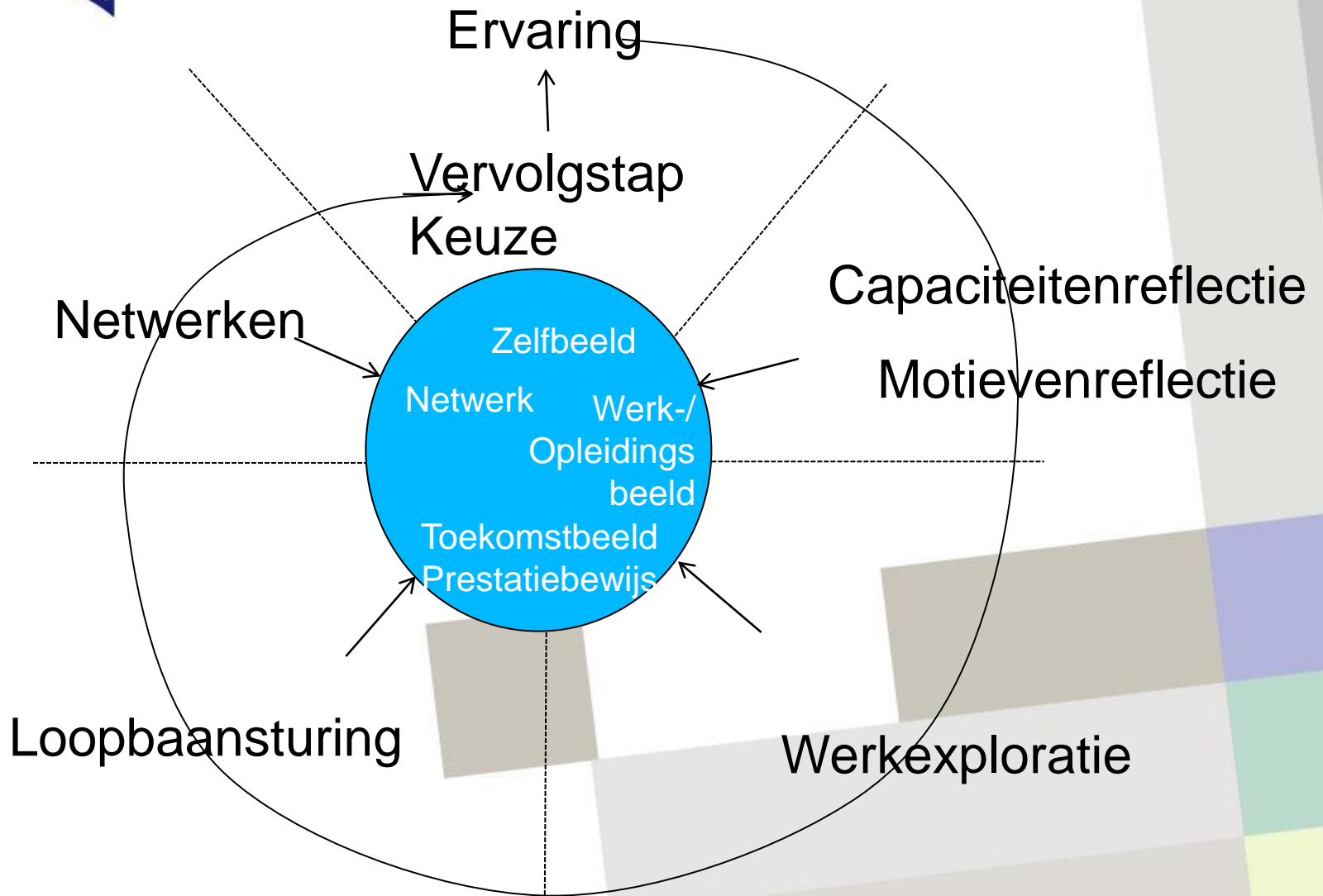
Hoe zien gemiste kansen eruit? Wat doet een docent dan?

Niet effectief begeleidersgedrag

- Niet ingaan op:
 - **Emotie**, Inzicht, Opvatting of Wens
- Onvoldoende doorvragen (door naar de volgende vraag)
- Laten verleiden door Inhoud ipv Emotie
- Invullen
- ‘Dan weet je dat je dat niet wilt’

Inhoud reflectie: loopbaancompetenties (Kuijpers, 2003)

- Capaciteitenreflectie – waar ben je goed in?
- Motievenreflectie – waar wil je je best voor doen?
- Werkexploratie – waarden op de werkplek
- Loopbaansturing – welke volgende stap?
- Netwerken – wie kan je daarbij helpen?



Zelfsturing

Uitgangspunt:

- Wat wil de leerling hier halen?
- Hoe kunnen wij (docenten, school, (leer)bedrijf) hem/haar daarbij helpen?

Valkuil:

Omdat II. vraag 1 meestal niet kan beantwoorden (of ten onrechte denkt dat wel te kunnen) beantwoordt onderwijs vraag 2 voor de hem/haar

Vragen suggesties

- peterdenboer@onderzoekend-leren.nl
- www.onderzoekend-leren.nl
- www.keuzeprocessen.nl
- 06 125 295 33